

Titel: BREV TIL: Louis Hjelmslev FRA: Jens Holt (1941-08-20)

Citation: "BREV TIL: Louis Hjelmslev FRA: Jens Holt (1941-08-20)", i *Louis Hjelmslev og hans kreds*, s. 1. Onlineudgave fra Louis Hjelmslev og hans kreds:  
[https://tekster.kb.dk/catalog/lh-texts-kapsel\\_125-shoot-workidacc-1992\\_0005\\_125\\_MTG\\_0820/facsimile.pdf](https://tekster.kb.dk/catalog/lh-texts-kapsel_125-shoot-workidacc-1992_0005_125_MTG_0820/facsimile.pdf) (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Louis Hjelmslev og hans kreds

Ophavsret: Materialet kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge det til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

H

Aarhus, den 20. august 1941.

Kære Hjelmslev!

Tak for din lange epistel med den udførlige redegørelse for plerematikken. Jeg vil ikke peastes at jeg har været i stand til at begribe hele meningen - ja langtfra. Jeg har først gjort mig det arbejde at gennemlæse Essai sur une théorie de morphèmes, og for bedre at forstå den lagt mig den tilrette i en dansk oversættelse. Ved sammenligning med dit brev kan jeg se at du paa visse punkter er kommet videre end i 1936 - naturligvis. Det har glædet mig at de latinske pronominer ikke længere kan defineres ved hjælp af en 'konverteret artikel'. Nu vil jeg atter og atter studere de mange definitioner i dit brev, og prøve paa at danne mig en forestilling om meningen. Endnu synes jeg at der er en vis overflidighed i termini - men for en mere raffineret begrebsdannelse er de maaske nødvendige. Og saa vil jeg, efterhaanden som jeg synes jeg begynder at begribe enkelte dele deraf, tvære dem ud i brevform til dig. En stor del af dine svar vil maaske blive repetition af hvad der tidligere er sagt, men det saa du tilgive mig.

Jeg er jo enig med dig i dit principielle udgangspunkt, at de sproglige elementer skal defineres efter deres form, og ikke efter substansen - idet jeg endog kunde tænke mig at udvide dette princip anvendelse til den egentlige semantik, altsaa som plerenteori, bygget paa pleremernes funktioner, nemlig deres mulighed for at selekttere morfemer. Og videre er jeg egentlig endnu ikke kommet. Jeg vil altsaa tillade mig at reservere en mulig kritik over for de hidtil vundne resultater. Jeg tror at det ogsaa for teorien vil være frugtbart at holde sig til eet enkelt sprog, in casu latin, og ved gennendriftelse af alle dette sprogs kategorier at prøve den almene teoris holdbarhed. Og i det væsentlige vil jeg holde mig foreløbigt til plerematikken. Foreløbigt vil jeg altsaa fortsætte diskussionen med et par punkter.

og her først begynde med ordet og ordklasser. Jeg synes, vi maa have klaret os, hvad et ord er, hvorfor prepositioner, der skal være konverterede kasus, og konjunktioner, der skal være konverteret modus, ikke er morfemer, men pleremer. Der er jo ingen tvivl om at latin har 'ord'. - Du maa undskylde mig min langsommelighed!

Hverken pleremer eller morfemer er selvstændige enheder; morfemet maa altid knytte sig til et plerem, og et plerem er altid knyttet sammen med et morfem - teoretisk maa man saa regne med morfem 0 (f.ex. ved prepositioner) - og da et plerem kan have morfem 0, men morfemet ikke kan have plerem 0, maa det være pleremet der styrer morfemet. Det ejendommelige ved ordet er at det kan flyttes inden for rækken, mens pleremets og morfemets plads altid er indbyrdes afhængige. Nu kender jeg ikke forholdet i indianersprog, men disse har vel ogsaa 'flyttelige' enheder. amma Imellem to ord kan altsaa kun indskydes et tredje ord, mellem plerem og morfem kan kun indskydes et plerem eller et morfem: domin-us:domin-ic-us, art-is:arti-fic-i-um. Artiklen bliver saa et ord: ho anfr:ho agath's anfr. I dansk er den bestemte artikel et morfem, den ubestemte artikel et ord. Jeg vil gerne have bevis for det, hvis dette ikke skulde være rigtigt, det er muligt at det ikke er det. Det du kalder pseudotemser er altsaa ifølge ovenstaaende ord med morfem 0. Jeg tror at man maa være berettiget til at tale om et saadant morfem 0, da den omstændighed at der ikke er andet end pleremet i det paagældende ord, viser at det ikke drejer sig om noget morfem, men om en selvstændig og flyttelig enhed. Problemet rejser sig saa naturligvis om ordets identitet - som jeg var inde paa i mit første brev om disse spørgsmaal. Men dette kan vel klares med distinktionen mellem derivativ- og bøjningsmorfemer, en distinktion som du jo anerkender. Og ordet forbliver da identisk med sig selv, naar forandringen i det kun udgøres af et bøjningsmorfem. Det forekommer mig at den af mig foreslaaede ordklasseinddeling ikke i sit resultat er væsentlig forskellig fra din opregning side 7-8. Heller ikke jeg vil regne ordklasserne for en række af ensartede kategorier. Det skulde synes at de kan opstilles paa en axe intensiv-extensiv, og at de forskellige 'pseudo'er udgør den af mig opstillede klasse: ord som ikke har andre morfemer end 0. Denne klasse udgør altsaa mellemtrinnet mellem axens yderpunkter. Som den anden axe foreslaar du defektiveringen: substantiver kan ikke bøjes i grad, det kan adjektiver. Men pronominet falder uden for denne inddeling; og nogle adjektiver har kun 'konverteret'

3.

komparation: gn̄arus, trux; og adjektiver sammensatte med per- og prae- (undt. prae-cl̄arus) og omnis (hvis det ikke er et pronomen) har overhovedet ingen komparation. Er de saa ikke adjektiver? Men ved per- og prae- vil du naturligvis ogsaa tale om 'konverteret' komparation. Og saa 'ordensafværgelse?' Du mærker efterhaanden at jeg ikke rigtig kan forlige mig med 'konvertering', der forekommer mig at være en noget ubestemmelig størrelse. Konvertering vil vel sige at de begreber der ellers udtrykkes ved morfemer, implicite udtrykkes ved pleremer. Men saa er det jo netop ikke mere morfemer. Saavidt jeg kan se hører dette spørgsmaal slet ikke ind under morfemteori, men under pleremeteori (cf. de kinesiske 'fulde' og 'tomme' ord?). Men til inddelingen i ordklasser skal der jo - naar de ikke all̄esammen kan stilles paa een linje - være en anden axe. Af ovennævnte grunde kan jeg ikke bruge defektiveringen, og til inddeling af de ubgjede ord kan den jo slet ikke bruges; der bruger du da ogsaa selv syntagmatiske kriterier ('extense' og 'intense' pseudotemser). Ja, hele din hovedinddeling af morfemerne i extense og intense morfemer bygger vist netop paa syntagmatiske kriterier. Og det er klart at det ikke kan være anderledes, da der altid maa foreligge et syntagma, naar der foreligger et morfem.

Du vil maaske afvise hele problemstillingen ved at sige at du overhovedet ikke har ord- og ordklasseproblemer. Men det forekommer mig at det dog alligevel drejer sig om det samme. Opgaven bliver egentlig at give de gamle termini nye definitioner (fraset de termini som helt maa kasseres, f.ex. talord). Du taler blot om morfemkategorier, hvor jeg taler om grupper af ord der hver for sig er knyttet sammen til grupper i kraft af deres ensartede morfematiske funktioner. Her interesserer dine subtyper mig (p.6). Inddelingen af nominer og verber i underafdelinger er jo netop en inddeling efter subtyper. Her er jeg klar over, at din opstilling maa holde sig til detaljerne, og derfor maa alle morfemer klart adskilles (saaledes kasus-tal-køn, person-diathese-aspekt-modus). Det bliver altsaa kombineringen af disse forskellige morfemer der bliver det ejendommelige for en given norm. For latinens vedkommende synes jeg at det mest ejendommelige for forskellen mellem substantiver og adjektiver er den, at adjektivet kan antage kønsfunktion (bag hvilken egenskab der vel til syvende og sidst ligger en ejendommelighed ved pleremet), mens substantivet ikke kan det, det har et køn. I det sidste tilfælde er der altid et bestemt køn tilstede i morfemerne, i det første er køns morfemet bestemt af

4.

syntagmatiske hensyn. Tilfældene som equ-a, magistr-a, uictr-ix er da et derivationsfenomen (for dig konverteret femininum (p.5)). Og som den anden axe forekommer subordinationen mig at være den klareste. I alle tilfælde hvis man skal have konverterede morfemer med, bliver det vanskeligt at nægte substantiverne komparation. Den væsentlige vanskelighed ved subordinationen - altså den der giver sig udslag i kongruens, er det at adjektivet kan 'substantiveres'. Dette er et eksempel paa neutralisering, et fenomen som du vel ogsaa anerkender paa plerematisk omraade. Neutraliseringen er jo almindelig i komposition. modsætningen mellem forskellige slags nomner kan jo kun gøre sig gældende, naar disse forskellige slags er tilstede.

Det er jo helt gammeldags at høre at en sætning skal bestaa af et finit verbum, og at de ytringer der ikke har det, ikke er rigtige sætninger. (Betyder det noget væsentligt at du paa p.5 har rettet 'nexus' til 'sætning'?). Saa teorien om de forskellige slags nexus og nexier kan vel egentlig ikke blive revolutionerende. Dog kan altsaa modsætningen mellem ytring og sætning neutraliseres (i nominalsætningen). Men beror en saadan skelnen ikke paa substansen? Kan man ikke nøjes med at konstatere at man har sætninger med udelukkende intense morfemer? (Naa det er vist lidt uklart udtrykt, men jeg tror nok at du forstaar hvad jeg mener). Man nøjes blot i saadanne sætninger med en sammenknytning (uōx populī uōx deī), mens i sætninger med extens karakteristisk leddene er sammenfjædet. Dog maa jeg indrømme at jeg har lidt svært ved rigtig at begribe forskellen paa junction og nexus (altsaa udover at den ene kun har intens karakteristisk, den anden har en extens karakteristisk, bliver karakteristisk her = prædikat?)

Naa men nu maa jeg slutte. Senere vil jeg tillade mig at vende tilbage til andre punkter af din lange redegørelse. Jeg haaber at mine bemærkninger ikke skal irritere dig alt for meget. Naturligvis vil det interessere mig stærkt ved lejlighed at blive bekendt med din oversigt over det latinske  $\bar{m}$ a morfeminventar. Jeg for mit vedkommende glæder mig meget til en ordentlig diskussion med dig om disse spørgsmaal. Men nu gaar snart toget til Aalborg. Indtil tirsdag er min adresse: "Rønnen" Vossevej 3 Hasseris Aalb. Til slut de venligste hilsener fra min kone til din kone og dig selv - og ligeledes fra din hengivne

Jens Hall